

Г А Б Р І Е Л ь Г А Р С І Я

МАРКЕС

ХРОНІКА ВБИВСТВА,
ПРО ЯКЕ
ВСІ ЗНАЛИ ЗАЗДАЛЄГІДЬ

ХАРКІВ
«Фоліо»
2025

Того дня, коли його вбили, Сантьяго Насар підвівся з ліжка о пів на шосту ранку, бо збирався йти на пристань зустрічати корабель, на якому мав прибути єпископ. Перед тим йому наснилося, ніби він іде в гаю між смоковницями, а з неба сіється тепла мжичка, і на мить він почув себе уві сні щасливим, та коли прокинувся, йому здалося, ніби він весь обляпаний пташиним послідом. «Сантьяго завжди снилися дерева, — розповіла мені його мати Пласіда Лінеро, згадуючи через двадцять сім років події, що сталися того злочасного понеділка. — За тиждень до своєї смерті йому наснився сон, ніби він летів сам-один на літаку із сухозлотиці і той літак петляв між мигдалевими деревами, проте не зачепив жодної гілки». Ця жінка славилась тим, що непомильно розгадувала чужі сновидіння, за умови, що їх розказували їй натщесерце, а проте вона не зауважила жодної фатальної прикмети у тих двох снах свого сина, а також не звернула уваги на те, що незадовго до смерті він став бачити дерева

в кожному своєму сні й одразу, як прокидався вранці, розповідав про те матері.

Не розпізнав згубного передвістя і сам Сантьяго Насар. Спав він тієї ночі мало й погано, не роздягаючись, і пробудився з головним болем і таким присмаком у роті, ніби вночі гриз мідну острогу. Проте Сантьяго Насар сприйняв це спокійно — адже вчора він цілісінький день пив і гуляв на весіллі, та й спати ліг уже над самим ранок. Багато людей, які зустрічались йому від тієї миті, коли він вийшов з дому о 6.05, і до тієї, коли годиною пізніше його закололи, мов кабана, згадували, що був він трохи сонний, але настрої мав чудовий і кожному казав наче мимохідь, що день обіцяє бути гарним. Ніхто не міг підтвердити з певністю, що Сантьяго Насар мав на увазі саме погоду. Чимало людей запевняли мене, що той ранок був сонячний і над банановими плантаціями з моря віяв легенький бриз, що й не дивно, бо за тих часів у лютому майже завжди стояла добра погода. Але більшість очевидців усе-таки сходилися на тім, що день тоді був хмурний, з розвихреним і низько навислим небом, з густим запахом застоюної води, а в ту мить, коли сталося нещастя, сіялася дрібна мжичка, така, як у останньому сні Сантьяго Насара, коли він ішов у гаю смоковниць. Я тоді очунював від весільного перепою на апостольському лоні Марії Александріни Сервантес і прокинувся тільки тоді, коли

забамкали на сполох дзвони, але подумав, що то дзвонять на честь єпископа.

Сантьяго Насар одягнув на себе штани й сорочку з білого лляного полотна, ненакрохмалені, такі самі, у які вбирався напередодні, йдучи на весілля. То був його парадний одяг.

Якби не очікуваний приїзд єпископа, він би вдягнув костюм хакі і взув чоботи для верхової їзди, тобто вбрання, в якому щопонеділка вирушав у «Святий образ» — так називалася скотоферма, яка дісталась йому в спадок від батька і якою він управляв досить розважливо, хоч і без особливої фортуни. У таких випадках він носив на поясі «магнум-357», бронебійна куля з якого, — так казав Сантьяго Насар, — могла розсікти навіл коня. Під час сезону полювання на куріпок він також брав із собою все необхідне для соколиних ловів. У шафі в нього ще зберігалися гвинтівки «ман-ліхер-шенauer-30.06», «голланд-магнум-300», «горнет-22» з оптичним прицілом та скорострільний «вінчестер». Як і його батько, Сантьяго Насар завжди спав з револьвером у подушці, під наволочкою, але того дня, виходячи з дому, він розрядив його і поклав у шухляду нічного столика. «Він ніколи не залишав револьвера зарядженим», — розповіла мені його мати. Я й сам це знав і знав, крім того, що Сантьяго Насар тримав зброю в одному місці, а набойі — в іншому, десь далеко, так щоб ніхто в домі не зміг навіть випадково зарядити гвинтівку

чи револьвер. Цей мудрий звичай запровадив ще його батько від того дня, коли служниця труснула подушку — скидала з неї наволочку — і револьвер, упавши на підлогу, від удару вистрелив. Куля потрощила тоді шафу, пройшла крізь стіну, пролетіла, завиваючи, як снаряд, через їдальню сусіднього будинку і розбила на друзки гіпсову статую святого в людський зріст на вівтарі церкви з протилежного боку майдану. Сантьяго Насар був тоді зовсім дитиною, але той нещасливий випадок став для нього наукою на все його подальше коротке життя.

Останній спогад про сина, який зберігся в пам'яті матері, це коли він на мить зайшов до її спальні. Він розбудив її, шукаючи напомацки таблетку аспірину в аптечці, що висіла у ванній; увімкнувши світло, вона побачила його в дверях зі склянкою води в руках — таким і запам'ятала навіки. Сантьяго Насар розповів тоді матері про свій сон, але на дерева вона чогось зовсім не звернула уваги.

— Птахи сняться завжди на добре, — сказала.

Вона бачила його з того самого гамака і лежачи в тій самій позі, в якій я застав її зовсім немічною від глибокої старості, коли приїхав до того містечка в надії зібрати з безлічі скалок розбите дзеркало пам'яті. Серед білого дня вона вже ледве розрізняла обриси предметів чи людські постаті, а на скронях у неї були наліплені лікувальні листки від головного болю, який навечно передав їй син, коли востаннє пройшов через спальню. Вона лежала на боку,

схопившись за мотуззя гамака у спробі підвестися, і в сутіні чувся запах хрестильної купелі, який так вразив мене того ранку, коли стався злочин.

Тільки-но вона побачила мене на порозі кімнати, як їй здалося, що це з'явився Сантьяго Насар. «Отут він і стояв, — розповіла мені Пласіда Лінеро. — На ньому був костюм з білого лляного полотна, випраного в чистій воді, бо його ніжна шкіра не зносила шорсткої накрохмаленої тканини». Вона довго сиділа в гамаку, жуючи зернята кардамину, аж поки в неї згасла ілюзія, що я — її син, котрий повернувся. Тоді зітхнула й сказала: «Він був єдиний, кого я любила на цьому світі».

Я немов заглянув у її пам'ять і побачив Сантьяго Насара живого. Наприкінці січня йому виповнився двадцять один рік, він був стрункий і блідий, з успадкованими від батька арабськими повіками та кучерявим волоссям. Єдиний син подружжя, поєданого з міркувань вигоди, подружжя, яке не знало жодної миті щастя, Сантьяго Насар, здавалося, любив свого батька, а коли той раптово помер, за три роки до описуваних подій, і син залишився з матір'ю-вдовою, він і далі жив собі щасливо й безтурботно аж до того понеділка, коли його спостигла смерть.

Від матері він успадкував інстинкт. У батька ще малим хлопчиком навчився володіти вогнепальною зброєю, їздити верхи та полювати з соколами і від того ж таки батька запозичив такі чесноти, як

відвага і обачливість. Між собою вони спілкувалися арабською мовою, але ніколи не робили цього при Пласіді Лінеро, щоб вона не почувалася виключеною з розмови. Ніколи не бачили їх у селі озброєними, а єдиний раз, коли вони з'явилися зі своїми ручними соколами, то це щоб показати соколині лови на ярмарку, влаштованому з благодійницькою метою. Смерть батька змусила сина обмежити свою науку середньою школою й узяти на себе управління фермою. Сантьяго Насар був хлопець веселий, доброзичливий і легко сходився з людьми.

Того ранку, коли його мали вбити, Пласіда Лінеро, побачивши сина в білих штанах і білій сорочці, подумала, що він помилився днем. «Я нагадала йому, що сьогодні понеділок», — розповіла мені вона. Але Сантьяго Насар пояснив матері, що умисне вдягся по-святковому — ану ж трапиться нагода поцілувати перстень єпископа. Мати не виявила до цього жодного інтересу.

— Він навіть з корабля не зійде, — сказала вона. — Виголосить звичайне благословення, аби якось відбутися, і вирушить туди, звідки з'явився. Він не терпить нашого містечка.

Сантьяго Насар знав, що мати каже правду, але він страшенно любив церковні обряди та церемонії. «Для мене це як кіно», — признався він мені одного разу. Що ж до Пласіди Лінеро, то приїзд єпископа хвилював її лише з одного погляду: щоб син,

бува, не вимок під дощем, бо чула, як він кахикає уві сні. Мати порадила йому взяти парасолю, але Сантьяго Насар тільки рукою махнув на прощання і вийшов з кімнати. Більш вона ніколи його живим не бачила.

Куховарка Вікторія Гусман була переконана, що дощу не було ні того злочасного дня, ні взагалі протягом цілого місяця лютого. «Навпаки, — розповіла мені вона, коли я прийшов побалакати з нею незадовго до її смерті, — сонце стало припикати дужче, ніж у серпні». Вона саме свіжувала трьох кроликів, щоб засмажити їх на сніданок, коли Сантьяго Насар увійшов до кухні. «Він завжди прокидався з таким обличчям, ніби йому погано спалося», — майже з ворожістю згадувала Вікторія Гусман. Дівіна Флор, дочка Вікторії, котра щойно почала розквітати, подала Сантьяго Насарові, як і щопонеділка, чашку кави без цукру, але цього разу доливши туди рому — на похмілля після вчорашньої п'ятики. Величезна кухня, де потріскував у печі вогонь і високо на сідалах дрімали кури, здавалося, дихала якимсь таємничим подихом. Сантьяго Насар розжував ще одну таблетку аспірину і сів за стіл. Він неквапно попивав каву з чашки і мляво думав про щось, не відриваючи погляду від двох жінок, які потрошили кроликів над жаровнею. Незважаючи на свій вік, Вікторія Гусман збереглася чудово. Дівчина, ще трохи дикувата, мало не задихалася під могутнім натиском свого